

գրական ու բանասիրական նմուշների հիման վրա կարելի է որոշ
պատկերացում կազմել մասնավորապես ԱՄՆ-ում ապրող հայերի ներքին
կյանքի ու սոցիոկուլթնների վերաբերյալ:

ա/ Ամերիկահայերի / իմա՝ ԱՄՆ/ խոսակցական լեզուն եռաստիժան
է. համընդհանուր, թիրապետող լեզուն անգլերենն է, սակայն կեն-
ցաղավարում է նաև այն երկրի լեզուն, որտեղից գաղթել են, տա-
րեցներն օտար շեշտադրութամբ ու աղավաղումներով դեռևս խոսում են
նաև հայերենի իրենց ընկի ծննդավայրի բարբառով:

բ/ Ապրելով տարբեր ժողովուրդների հարևանութամբ, նրանք
որոնցորդ են գանազան կենցաղային նոր բարքեր ու արարողություններ,
ինչպես նորածնին ու հարսնացուին անակնալ Shower party
/անձրև-հավաքույթ/կազմակերպելը, թաղման արարողության նոր, զուսպ
ձևին անցնելը, Thanks giving day /շնորհակալության օր/ որպես տոն
նշելը, ինչպես նաև հյուրասիրության, վարվցողության ու ապրե-
լակերպի ուրիշ պահերի հետ կապված օտարամուտ այլ սոցիոկուլթներ:

Արտաքուստ դրսևորվելով այլասեռ /ամերիկյան/ ձևերով, խոր-
քում դրանք պահանում են հայկականը, անդրադարձնում հնամենի
ավանդույթային ծեսերի վերհուշներ /ծննդկանի բարձին զնալը, աղջիկ-
տեսը, նշանդրեքը, հորսի զուլխվանքը, հարսնառի , կանչը, ,,
հորսի երեսբացեքը, հորսի արնեզինը հատուցելը և այլն/:

6. Լեզվա-մշակութային խառաբդեցության այս բարդ պայմաննե-
րում ամերիկյան ապրելակերպն ավելի հեշտ, գրեթե առանց դիմա-
դրության է ներթափանցում տեղի հայերի կյանքի ու կենցաղի մեջ,
վերափոխելով նրանց ըստ իր պատկերի:

Արուսյակ Սահակյան

ՀԱՎԱՏԱՐՄՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԸՄԲՌՆՈՒԽԸ

ՀԱՅ ԲԱՆԱՀՅՈՒՍՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

1. Որպես ուսումնասիրության նյութ վերցված է վիպական մեկ
պատում. թագավորը՝ կնոջ անհավատարմության մեկ փաստով միայն,
հանգում է ընդհանրապես կանացի սեռի բացասման և հրամայում կոտո-
րել իր տերության ըուրոր կանանց. տարեց վեզիրը թագավորին ապա-
ցուցում է նրա հրամանի անխոհմտությունը՝ պատմելով կնոջ հավա-
տարմության ավելի գորավոր մի նկարագիր: Փաստորեն, մեկ պատումի
մեջ գործում է իրար հակասող,՝ բայց մեկ հիմնական նպատակի ծառայող
երկու սյուժե:

2. Խնդիրը բարձրացված է միայն մեկ պատուհի և դրա հիմքում ընկած հավատարիմ ու անհավատարիմ կնոջ վիպական մոտիվի վրա, որովհետև.

ա/ խիստ սիրված և տարածված, հանրահայտ բանահյուսական մոտիվ է բոլոր ազգերի մեջ, և առանց միջազգային գուգահեռների անցկացման, կարելի է հայկական նյութը վեր հանել հենց նման մի գուգահեռի կամ համեմատական ուսումնասիրության համար:

բ/ Այս մոտիվն ինչպես ամենուր, այնպես էլ մեզանում ունի համեմատաբար շատ տարբերակներ: Հայտնի է, որ ինչքան շատ են տարբերակները, այնքան մոտ է ժամարտության բացարձակ արժեքը:

գ/ Մոտիվի տարբերակները տալիս են տարածման ու տեղայնացման հարուստ պատկեր. ասել է, թե՞ մոտիվը տեղային ընույթ չի կրում, սիրված է ազգագրական-բանահյուսական բոլոր գոտիներում, և սյուժե-տային տարբեր հարստումներում արտահայտված նույն բարոյախոսությունը, բարոյական նորմերն ու ժողովրդական իմաստությունը համազգային ընույթ ունեն:

դ/ Տարբերակներ տալիս է մեծ մասամբ առաջին սյուժեն, այսինքն՝ անհավատարմության մոտիվը զարգանում է տարբեր եղանակներով: Հավատարմության մոտիվի զարգացումն առավել կայուն ընթացքի ու ձևի մեջ է: Սա ուշադրության արժանի է այնու, որ այստեղ նույնպես արտացոլվում է ժողովրդի ընկալումը սխալի և ժամառի, ոչ կատարյալի մասին. անհավատարմությունը՝ ոչ կատարյալը, թողնում կերպարանքներ ունի, հավատարմությունը՝ կատարյալը՝ մեկ:

3. Ընտրված սյուժեն հնարավորություն է տալիս բացահայտելու բարոյական ըմբռման էթնիկ ընդունելի անհատներ: Մոտիվի դրսևորումները յուրաքանչյուր ժողովրդի մեջ պայմանավորված են կնոջ սոցիալական դերի, հասարակական դիրքի և դրա վրա կառուցված նրա անհատի ժողովրդական պատկերացումներով:

4. Կնոջ անհատի ընկալումը հայ բանահյուսության մեջ սկիզբ է առնում հեթանոսական աստվածուհիների հայոց դիցաբանից. այսինքն՝ ժողովուրդը յուրաքանչյուր կնոջ մեջ տեսնում է մորը, իսկ մոր մեջ՝ մայր աստվածությունը: Այս իմաստով հայ ժողովուրդը հիմնականում հավատարիմ է մնացել իր դիցաբանական սկզբին. նրա պատկերացումներում կինը սիրո և հավատարմության կատարյալ կերպար է, օջախի սյուն, սրբություն:

5. Քննարկվող պատումն իր ժանրային կառուցվածքով խիստ մոտ է կանգնած նովելի ժանրին, այլ ոչ հեքիաթի, ինչպես մինչև այժմ ընդունված է մեզանում: Հավատարիմ և անհավատարիմ կնոջ վիպական

մտիվն իր տարբերակային բոլոր դրսևորումներով լավագույնս անդրադարձնում է ժանրային այն առանձնահատկությունները, որոնք մեզ իրավունք են վերապահում այդ և նման ստեղծագործությունները որոշարկելու որպես առանձին ժանր: Իսկ արտաքին, մեծ մասամբ հեքիաթային հնարանների բացահայտումը հնարավորություն է տալիս ի ցույց դնելու այն պատճառները, որոնք շփոթ նմանության դուռ են բացում հեքիաթի ժանրի հետ:

Ռաիսա Խաչատրյան
ՊԱՇՏՄԱՌՈՒՆՔԱՅԻՆ ՏԱՐԵՐԸ ՍՍՍՌՈՒՆԻ ԵՎ ՏԱՐՈՒՆԻ
ՊԱՐԵՐԳԵՐԻ ԿՐԿՆԱԳՆԵՐՈՒՄ

1. Կապված լինելով ծիսային արարողությունների հետ, պարերգերն ունեցել են կիրառական-նպատակային նշանակություն՝ ծառայել ին որոշակի ծիսա-հմայական արարողությունների, համադրելով խոսքը երաժշտությանն ու շարժմանը: Դրանցում խորապես արտահայտված են նախնական աշխարհայեցությունն իր տարերայնությամբ, մարդու բնազատական պատկերացումները, նախնական հավատալիքներն ու սովորույթները: Հետզհետե կորցնելով ծիսային բովանդակությունը, պարերգերը ներառել ու պահպանել են համեմատաբար նեղ, կենցաղային տարրեր՝ ստանալով առավելապես սիրային և կենցաղային բնույթ, որպիսի տեսքով էլ հասել են մեզ: Նոր երևույթներն ու հարաբերություններն ավելի արագ են արտացոլվում պարերգերում և դա զաւիս է նրանց իմպրովի-զացիոն բնույթից:

2. Ամենակայունն ու վաղնջակաճը պարերգերի կրկնակներն են: Աղերսվելով նախնական ծեսերի և տոների հետ, կրկնակները անընդհատ կրկնվելով, կատարել են խոսքի հմայական ներգործման ֆունկցիա, հիմքում ունենալով գերբնական ակնկալվող գործության հավատալիք և պաշտամունքային տարրեր: Թախնում վերաբնակեցված սասունցիներից ու մշեցիներից զրաոված պարերգերը իրենց տարբերակներով այժմ էլ աչքի են ընկնում ավանդական կայուն գծերով և զեղարվեստական առավել հղկվածությամբ:

3. ,,Նար, Նար, Նարգյուլում,, ,, , , Նարոյ, Նարոյ, Նարոյ ջան,, ,, Նարե, Նարե,, կրկնակները կապված են ջրի պաշտամունքի հետ և անդրադարձնում են Նար- ի և ապա՝ Ծովինար-ի, որպես ջրային ոգու, պաշտամունքը հայերի մեջ: Բազմաթիվ ավանդություններ, հավատալիքների, պաշտամունքային վայրերի տեկայությունը Սա-